

Bécs fölött a Hargitát...

Amikor a sors szeszélye s a nagyhatalmak életeket s országhatárokat bomlasztó döntése okán tizennégy év kirekesztés és távollét után az országba s a szülőfalujába először látogathatott haza, az apja már nem élt. Egész úton hazafele – egy osztrák segélyszállítmányt kísért az otthoni változások után – két dolog foglalkoztatta. Az apja emléke és az, hogy a megélt s Isten tenyerébe mintegy letétbe helyezett életéből mit és mennyit mondhat el? Mennyit vallhat be? Hogy vágyakat se keltsen! Csak a ritka és felnagyítható sikereiről beszéljen-e, ahogy a kivándoroltak közül teszik sokan, elhallgatva életük nyomorúságos minden napjait, sikeres emberként állítva be magukat, vagy a jellempróbáló megpróbáltatásokról is? Az alantas munkákról. A megaláztatásról? A fekete bánatról? A fojtogató, mindent felemészítő magányról! A hiányról! A honvágyról? És most már mindig csak az anyanyelvbe zárt emlékekről? Hisz az eltelt élete legszebb pillanatait, az esküvőjét és a gyermekei születését is az övéi nélkül élte meg. Mintha nem is lettek volna szülei vagy testvére sem. Ahogy persze ők is odahaza a maguk életét. Ami viszont az ő esetükben természetes volt, mert ők ott maradtak ahol születtek, azt az életet élték, amit a teremtő akaratából örökölni kaptak, az övé nem. Az ő élete, vágyaktól fűtött, titkokkal terhelt, választott élet volt még akkor is, ha sokszor azt sem tudta, mit és miért választ. Merre tart, s hol köt ki majd. És nemcsak azt nem tudta, melyik városban, sokszor azt sem, hogy melyik országban. És hogy mi lesz a sorsa, mi vár rá. Hogyan és miként él. Milyen barátok, emberek közé kerül, mire kényszerül rá? A remény, az álmodozás s majd egy váratlan pillanat döntése tette visszafordíthatatlanná az életét, és akkor már ott is úszott a Duna habjai között, a sorsa megfellebbezhetetlen fogságában. És attól a pillanattól a választott sorsa elől nem menekülhetett. Csak a kényszer és a pillanatnyi lehetőség között választhatott mindig, kiszolgáltatottan, legtöbbször a másodpercek töredéke alatt, mintha éleslövészetben volna, a halállal szemben vagy a halál árnyékában. Elvállal-e egy kutyasétáltatási lehetőséget, amitől lesz néhány schilling a zsebében, csörögni kezd

egy kevéske apró, vagy sem? Elvállal-e olyan megalázó munkát, amit odahaza, a falu figyelő tekintete előtt, sosem vállalna el, de élni kell? És legtöbbször nem lehet nemet mondani, mert odahaza vagy éppen a zsebében nem volt sokszor egy groschen sem.

Olyankor persze arra gondolt mindig, amire mások is sokan, otthon, a szülőfaluban mindezt nem tudja meg soha, senki. És az igazság is az, hogy sajnos csak azok előtt nyílt meg később is az élet KAPUJA, akik így döntöttek. Nem gondolkodtak, nem morfondíroztak, megragadtak minden munkalehetőséget. Hisz hányan és hányan fejezték be az életükről való töprengést időnap előtt! Akik addig viaskodtak önmagukkal, amíg egyszer csak rászáradt a szomorúság az arcukra! Kiszikkadt a pergamené vált bőr, elvékonyodott, megfakult, és az illető ott maradt örökös csönddel az arcán. Ismert ilyent, néhányat. Ismertem jó néhányat belőlük, gondolja most már, talán vigasztalásként is, sokadszor, akik aztán ott végezték a két Währingeri, a Sankt Marx-i köztemető egyikében. Vagy a metrókerekek alatt... Arcok villantak, és látta Bilibók Pistát, akivel krumplit ültetett, a badeni dombok lejtős parcelláin rögtön a kikerzése után, s aki azt sajnálta mindig, hogy ezt otthon is tudná csinálni. Ha csak egy pillanatra is megfeledkezett távolba fénylő, csillámló vágyairól, amely idecsalta, megállt, nézett el Kelet felé. Arra, ahol fölkel a Nap. Lelki szemével nézte a hótól fénylő csíki hegyeket, ahogy fehéren csillog a fény a téli havazásban, a zöld fény és fenyőszigeteket a dombok hátán, látta a vad, tomboló rügyfakasztó tavaszt, ahogy zöldbe, majd lillafehér virágözönbe borítja ugyanazokat a dombokat, a dombokon lévő bokrokat, gyümölcsfákat, s már csak a kezében levő pohárra figyelt, hogy ne legyen sose üres. Hogy ne legyen sose józan.

- Mondd meg, Csapó, mit keresek én itt? - hajtogatta, amikor nekem otthon lenne a helyem, egy szép barnapiros csíki menyecske mellett.

- Mondd meg, miféle átok vágy hozott idáig engem?

Látta Porzsolt Karcsit, akinek a karján annyiszor állt fel a szőr, ahányszor csak valaki kimondta a szót: Erdély. És olyan nap is volt, hogy próbaképpen, tiszta huncutságból, mintha csak véletlen volna háromszor-négyszer is megismételte: Erdély. Csakhogy láthassa, valóban feláll-e a szőr a karján. És nemcsak fölállt, de kilúdbőrözött az egész teste, s az apró kupacok, kúpok hegyén úgy állt a szőr, mint kősziklákon az eltévedt, szélfutta magból kinőtt szálfá.

Szálanként álltak, vigyázzban.

Az istenek kezében különös céllal áldozatra szánt életek voltak ők? Hogy példázatra, példabeszéddé szelídüljön majd veszendő sorsuk?

Kinézett a félhomályba, az út szalagja beleveszett a sötétségbe, csak a motor halk, monoton zúgása hallatszott. Bécs már rég a hátuk mögött maradt, a fények mögött elvesztek az utolsó épületek is. A hajnal épp fényesíteni kezdte az eget, letörülte a csillagokat az ég gerincéről, csak az acélos szürkesség virrasztott. Nemsokára majd meglátja Magyarországot is - gondolja -, és nem csak a tévéből. A szeme sarkából ránézett a sofőrre, az rá se hederített.

Az osztrák sofőr nem volt bőbeszédű. Nem volt még csak a félszavak embere sem. A bemutatkozásuk óta meg sem szólalt. Nagy testű, nagydarab, széles vállú, markáns arcú, széles pofacsontú, szögletes álkapcsú férfi volt, sötét ráncokkal a szája körül, ahogy felültek a kabinba, elhelyezkedett a kormány mögött, rögtön bekapcsolta a rádiót, aztán már csak az útra figyelt. Ő pedig, vigasztaló szándékkal arra gondolt, talán jobb is így. Hazaúton lesz ideje végiggondolni mindent. Végiggondolni az elmondhatatlant. Kifújta a levegőt, amely az idegességtől s a szótlanságtól beleszorult, kereste az ilyenkor elmondható szavakat, de aztán mégsem mondott semmit. Súlyos árnyékot vetett a csönd. Igen, váratlan döntések tarkították az egész életét, lám még ez a hazautazása is, mint egykor a világra indulása, egy ilyen hirtelen választás eredménye volt. A sorsában gondolkodó ember számára a sors fintora is lehetne akár. Ha nem épp vele történt volna meg, talán el sem hinné. Egy hirdetést fedezett fel az egyik bécsi magyar újságban, egy segélyszállítmányt kellett elkísérni a Székelyföldre. És erre kértek vállalkozó jelentkezőt. Olyant, aki ismeri Erdélyt. És nem volt ideje még mérlegelni sem. Ahogy felcsillant a szeme a felhíváson, szembesült a váratlan lehetőséggel, rögtön hívta is a megadott számot, s nem tudta elhinni még később sem, hogy ilyen esély érte. Attól a pillanattól valósággal fékevesztett transzba esett, lázálomban élt, az indulásig nem is kapta a helyét, nem aludt, nem evett, rohángált körbe a városban. Bevásárolt. Kávét, csokoládét, különböző szalámikat, töltött kekszeket, cukorkákat, mindent, amiről tudta, hogy hiánycikk odahaza. Leste, vigyázta a kirakatokat, hogy még mit vihetne. A felesége, amikor megtudta, mire készül, nem is akarta elengedni, hisz a hozzájuk eljutó kósza hírek szerint még szörványosan lőttek is az országban. De ő menni akart. Szállni. Repülni. És már látta is magát, ahogy váratlanul, meglepetésszerűen hazaérkezik, ahogy betoppan a lakásba, ahogy megöleli az édesanyját. Kicsi, töpörödött öregasszony lehet a fényképek szerint az anyja – gondolta –, a bánattól megfeketedett, megkövesedett, beesett arccal. Csak a fekete szemei röpködhetnek a régi fénnel. Olyan lesz számára, amikor meglát – nyugtázta is rögtön –, mintha álmodna. El sem hiszi. Édes fiam, hallja majd a sírásba hajló szavait, csakhogy látlak! Már azt hittem, nem foglak ebben az életben soha többé. És látja, ahogy megtapogatja még az arcát is, hogy igaz-e, amit lát, vagy csak álmodik. Te vagy-e az, lelköm? Hát ezt is megérttem! Szegény apád!

A gondolatra meg is borzong rögtön, mert az apja halála s emléke nem hagyta nyugodni soha! Büntudatot érzett, valahányszor csak röppenőn rágondolt is. Eltemették úgy, hogy nem voltam ott, nem is láthattam, és többé már sosem látom – gondolja. Amikor értesült a halálról, akkor is ez volt az első gondolata. A nagyhatalmak csonkolják az ember lelkét is, nemcsak az országhatárokat, szétvernek mindent, nem csak az álmokat, az ön és világképet is, szokásokat, rendet, elveszik vagy tiltják még az emlékeket is. A golgotás úton, mint keresztet, milliók cipelik összetört sorsuk. Összefutott a szájában a nyál, vagy talán a torkába befele hulló könnyei voltak, nyelt egyet, beleszorult még a lélegzete is. Látta az apját, hallotta a csöndjét, ahogy hallgat mindig, igazi szófukar ember volt az

apja. Szűkön mérte a szavakat. A szavakat és az érzelmeit. Mintha nem is lettek volna. Legtöbbször az a kép jelent meg, amikor az anyjával eldöntötték, hogy iskoláztatják, aztán az, amikor felkíséri Kolozsvárra. Ekkor tudta meg, hogy az apjának mégis vannak érzelmei. Ettől még most, annyi év után is átforrósodott, összeszorult a szíve. Mint két gyermek, úgy mentek összefogott kézzel a különböző állomásokon, hogy nehogy elveszítsék egymást. Fogták egymás kezét. Ő fogta, szorította az apja ujjait, s az apja ezt hagyta. Odahaza sose fogta meg a kezét. Odahaza sose fejezte ki az érzelmeit. Nem érezte, hogy félti, szereti, talán tudta, hogy eligazodik az ismerős dolgok között? Itt, ezen az úton érezte meg azt, hogy vigyáz rá. Félti. Odahaza mindezt nem tartotta férfias dolognak? – El ne bódorogj – mondta –, amikor megérkeztek Segesvárra. El ne bódorogj – mondta –, mert sosem találjuk meg egymást.

Dehogy bódorgott el. Ez volt az első utazása vasúton, ekkor járt először tranzitállomáson is, az udvarhelyi végállomás volt. Igazi utas Udvarhelyen, akik csomagokkal megrakottan hosszú útra indultak, kevés volt. Többnyire egyszínű, egyhangú, egyfajú utasok várták a vonat indulását, még öltözetükben is hasonlóak. Ingázók. Akik a közeli falvokról jártak be a gyárakba, üzemekbe dolgozni. Itt és ekkor látott először igazi utasembereket is. És elborzadt attól, amit látott. Ahogy leszálltak Segesváron a vonatról, már ott és akkor megdöbbsent a furcsa szín- és hangkavalkádtól. Különböző nyelveken beszélő, különbözőképpen öltözött emberek rohantak fel-alá az érkező és távozó vonatok mellett, tolongtak, lökdösték egymást, volt, aki ordibált, kiabált, volt, aki éppen sírt, a zsebkendőjével törülgette a szemét, mások meg integettek vagy futottak a sípoló, fujtató vonat mellett. A hangosbeszélő mindegyre megtörte a magyar, német, román, cigány nyelvű hangzavart, újabb és újabb értesítést közölt. A négy vágány valamelyikén olyankor vagy épp vonat érkezett, fujtatra, sípolva, csikorgó kerekkel, csikorogó fékekkel, vagy épp indult, kieresztve a fékekből a gőzt. Megint másik tolatott. Kék ruhás, piros sapkás vasutasok rohangáltak a vágányok és szerelvények között fel-alá, s néha-néha a kezükben tartott hosszú nyelű kalapácsaikkal behajoltak a kerek közé, megkopogtatták a fékeket, mások az egyik oldalon pirosra, másik oldalon zöldre festett apró tábláikkal a felemelt kezükben vigyázzba álltak. Olajos, koszos piros zászlóikkal integettek. A szájukban fityegő sípjaikból, a vonatok füttyjeleit is túlsípolva, felváltva élesen sípoltak. Újabb és újabb fütty harsant, s olyankor a mozdony leeresztett ablakából köszönésre lendült az érkező vagy távozó mozdonyvezető keze. A gőzmozdony felhördült, hosszasan sípolt. A vonatok leeresztett ablakaiból fejek, kezek hajoltak, nyúltak ki, integettek. Bábeli volt a zűrzavar. De a legdöbbenetesebb mégis az volt, hogy volt olyan ember is, aki ebben a hangzavarban, a csomagját a feje alá téve, aludt, vagy ott hevert a vágányok közti padokon. Álmos, borostás, kialvatlan szemű, megfáradt, rongyos emberek váltakoztak jól öltözött emberekkel. Pörge kalapos románok, pirosposzgás szászok álltak külön-külön csoportokba. Mosdatlan, szakállas, rongyos, cigány férfiak heverték a batyuik és asszonyaik mellett. Mindenik kalapos volt, és szakállas, a lekonyuló bajszuk beleveszett a szakállukba,

csak a fekete szembogaruk világított ki az arcukból. Feketén, lázasan, éhesen csillogott. Égett. Fénylett.

Újabb vonat érkezett, szatyros, bőröndös emberek indultak a vágányok közt a fékező, sistergő vonat után rohamra. Ekkor fogta meg a kezét, az apja. – No, gyere – mondta magabiztosan –, meg kell vennünk a jegyeket. A sínek közti gyalogátjárón átverekedték magukat a felénk rohanó, a szembe áramló tömegen az állomás épülete felé, bementek a váróterembe. Már az ajtón át ömlött a bűz. Az izzadtságsszag és lábszag. Ideges, nyugtalan, izgatott emberek kígyóztak, tolongtak egy apró ablak előtt, az apja is beállt a sorba. Körbepillantott, bámészkodott. Innen újabb két ajtó nyílt, az apjától megtudta a várótermek, s amelyek rögtön két csoportba osztották az embereket is. Az egyikben külön székeken, asztalok körül várakozó, unatkozó, jól öltözött utazók ültek, mint akik nyársat nyeltek, a másikban a padokon s még a váróterem koszos földjén is, akár a vetett ágyon, utasok heverték. De már itt nem sietett, nem tolongott senki. Mintha a végtelen idő kapta volna a markukba őket. Lehúzott ócska cipők sorakoztak a fekvő férfiak, nők mellett, ócska batyut, táskát öleltek a kinyújtott kezek. Voltak, akik itt is aludtak, vagy csak ültek a batyuik tetején, mások, az ölükbe kitett szegényes vagy gazdag falatból, éppen ettek. Megint mások csak nézték ezt. Éheztek. Igyekeztek másfele nézni, és üresek nyeltek. Morzsákra csillant a visszaröppenő, néma tekintet. Könyörgött. Sokaknak üresen, falatok nélkül is megfeszült a nyakukon a bőr, megfeszült, le-fel futott az ádámcsutka és a nyelőcső, előre-futott az állkapcsuk, s le-fel futott a torkukon a nyelés vágya is. A sóhaj. Sóhaj és a nyál. A hosszú szoknyás szőke cigányasszonyok, bőrüket s mellbimbóik fekete rózsaudvarát kitarva, szoptatták a síró vagy gögicselő gyermekeiket, miközben unottan, büszkén, vagy talán izgatón, hivalkodón nézték, hogy mások mindezt megigézve nézik. Már-már ájultan bámulják. Körbepillantott újra és újra a különös és sosem látott népségen. Kik ezek? – gondolta. És ezt kérdezte visszatérve az apjához is a tekintetével, de az apja könnyörtelen szigorral, rászólt.

– Ne bámészkodj – mondta.

– Nem szabad? – kérdezte most már ő is hangosan.

– Nem – mondta az apja. Tanuld meg sosem szabad semmit észrevenni.

– Úgy kell tennem, mintha nem is látnám?

– Úgy – mondta az apja.

– Mindig?

– Mindig.

És csak amikor kimentek újra a szabadba, és ott álltak az állomás előtti peronon válaszolt az előbbi kérdésére: – Utasemberek – mondta.

Tetszett neki a szó, gondolatban újra és újra megízlelte, kóstolgatta. – Akkor utasemberek vagyunk mi is? – kérdezte. – Igen – válaszolta az apja.

Megborzongva újra és újra lefényképezte a szemével az elébe terülő látványt, beitta. És ettől a pillanattól, ha valaki valahol csak kiejtette is e szót, ez a kép riadt benne rögtön. Látta a segesvári állomást, ahogy meghúzódik a hatalmas, meredek dombhát hónaljába, és érezte, árad körülötte a bűz. Udvara van a szagnak.

Reggel érkeztek meg Kolozsvárra. A hajnal épp csak eloldta az eget a földtől, amikor a vonat Székelykocsárd felől befutott az állomásra. Itt már nagyobb volt a vágányok közti tér s a rend. – Megérkeztünk – mondta az apja. A sínek mellett hatalmas épületek büszkélkedtek. – Ez Kolozsvár – mondta az apja. – Erdély fővárosa.

Aztán kis idő után hozzátette:

– Erdély a hazánk.

És a fényesre pucolt csizmáján megcsillant a fény. Falusiasan volt öltözve, ahogy otthon is járt, fekete csizmanadrág, fehér ing, fekete lajbi, könnyű nyári kabát volt rajta. Messziről látszott, hogy magyar.

Úgy volt magyar, ahogy fű a fű, csillag a csillag. Nem hivalkodott, nem büszkélkedett, létezett. Volt. Nem mások ellenében volt. Igen – gondolta –, gyöker ember volt az apja, úgy volt magyar, ahogy apa is. Sose mondta ki, hogy az apád vagyok. Azt ő tudta, érezte. Bizonyosság volt, létének tartozéka. És most látta, ahogy ott, Kolozsváron, a vasútállomáson áll belesúlyosodva a földbe, várja a taxi érkezését. Mintha Kolozsváron állna. Mintha a lába előtt állna az egész város. Mintha Kolozsvár is az övé volna! Csak!

Az öntudat építőkockái – gondolja. Az öntudat rejtett vagy nyílt építőkockái, amelyből építkezik az akaró képzelet.

Erre az újtukra gondolt most, s tizennégy év minden vágya, reménysége, de minden reménytelensége is belesűrűsödött a pillanatba. Hazakívánkozott, haza akart menni, bármi áron a szülőföldre zsugorodott hazába, akár gyalog is, csak már mehessen. Megcsókolom még a kapuzábét is – gondolta –, majd arra gondolt: meg kell köszönnie az öccsének és az öccse feleségének, hogy vigyáztak a szüleire. Azzal is kezdi. Azok lesznek az első szavai. Hisz az öccse és nem ő volt támasza a szüleinek, amikor azoknak öregségükben szükségük lett volna rá. Amiért persze ő egész idő alatt mindig is bűntudatot érzett. Mert őt még úgy nevelték, hogy nemcsak a szülőknek, a felnövő gyermeknek is vannak kötelességei a szülők iránt. És tudta azt is, ha valaki, bárki lemond valamiről, bármiről, régi szokásairól, álmairól, vágyairól, az már nem épül be többé a családnak vagy a közösség tudatába. És annak hiányával épül majd a majdani új, s majd az újabb és újabb kihagyásokkal leépül az egész régi világ. Ráadásul az utánuk jövő nemzedékek már ezeknek az ismereteknek hiányával építkeznek, s ezeknek a megtartó szokásoknak, gondolatoknak a hiányától mind védtelebbe válnak.

Évtizedeken át csak az emlékek éltették, még csak nem is leveleztek, mert írniuk, levelezniük sem volt szabad. Tiltotta az otthoni hatalom. Később megtudta, hónapokig azt se tudták, hogy él-e még. Kézelfogható dolog, ami másfél évtized alatt az eddigi életükből eljutott egymáshoz, néhány alkalmi levél és fénykép lett később, a családról, a feleségéről, a gyermekekről, ahogy többnyire ez érkezett a szülőktől, testvérétől is. Ha a leveleit postán küldte, ahogy kezdetben naivan megpróbálta is, az annyi volt, mintha a kukába vagy a szemébe dobta volna őket. Sose jutottak el a címzetthez. Csak később, Bencze foghíjas, magá-

nyos látogatásai során jutottak el az alkalmi levelek s fényképek, és azok is csak ritkán. Más, egyéb, nem. Pedig sokszor éjszakákon át virrasztott, s nem csak akkor, amikor értesült az apja haláláról, és tudta nem mehet haza még a temetésre sem. Máskor is. Még az esküvőjük pillanatában is képzeletben odahaza volt. Láta a gyermekkorra minden lakodalmát, kiválasztotta a legszebbet, s gondolatban azt élte végig. És nem a sajátját. Ott állt Bécsben az anyakönyvezető előtt, de ő akkor is, ott is, az egykor volt, otthoni, hajdani, gyerekkor lakodalmait látta. A felszalagozott nyírekkel díszített utcaképet s a felszalagozott nyírek mellett virágkoszorúval díszített kaput. Ahogy a legények és lányok már pénteken földíszítik a falu utcáit a szülői házaktól a templombejáratig és a község-házáig. Ahogy a fényesre kefélt, kifényesített, pucolt, felpántlikázott lovakat végigtáncoltatják a faluhosszán. A készülődést, a disznó-, borjívágást. A süteményes tálakat, a párálló húslevest, amelyen a zsír, mint aranyló Nap az égen, úszik, fénylik. Mert kimondva s kimondatlanul is ünnep volt az ilyen pillanat, pirosbetűs ünnep, s nemcsak a család, a falu számára is. Tudták gyarapodik, szaporodik, erősödik a család, az atyafiság és a nagyközösség is. Az egész falu. Egy napra, tudta, a nősülő fiatal, a férjhezmenő lány van a falu gondolatában, mindenki róluk beszél, ahogy róluk beszél majd egy hétig az esküvő után is. Azt osztják, szorozzák, hogy, hogyan és miként néztek ki, hallható volt-e az igen, amit az oltár előtt mondtak egymásnak s a papnak, tudták-e az eskü szövegét. Vallásuk alapján hittek-e a saját esküjük szövegében? Újra és újra látta magát, ahogy a násznéppel muzsikaszó kíséretében kétszer is végigmegy a falun, egyszer délelőtt misére menet, majd délután, amikor mennek a lányért, mert egyszer van ilyen minden fiatal életében! Hallotta a nótázást, látta a csillogó szemeket. Hallotta, ahogy hajnal fele sír a hegedű, fel-felsikolt a virradatban a klarinét vagy a tárogató. Látta a szerelmesen összefonódó párokat, ahogy ropják valami vad, fékezhetetlen dühvel és örömmel vagy álmosan a táncot. Látta a tánc ezer és ezer variációját, a ruhák, figurák, a tánclépések sokszínűségét. A kecseséget és a tartást. A szilajságot, rugalmasságot, a legényes motívumgazdagságot. Ahogy a páros táncban ropják a táncot, a férfi átkarolja a lány derekát, a lány a férfi vállára vagy a karjára teszi a kezét, és forognak, forognak. Látta a pörgést, a forgás variációit. A tánc gyorsaságát vagy lassúságát. A figurák gazdag változatát. Sokaságát. A párok lépéseiből fakadó különbséget és egységet. A láb és kézmozgás összehangoltságát. Amikor a legény, a jó táncú legény, megáll a zenekar előtt, a jobb vagy a bal kezének az ujaival pattogatni kezd, lábujjhegyre áll, majd a sarkára ereszkedik. Fél kézzel kifordítja a lányt, megpörgeti, miközben a másikkal veri a csizmáját, hol a lábszárát elől, hol oldalt csapkodja, hol később felugorva teljesen a levegőbe a két bokájára ver. Miközben a lány, szinte gyönyörködve ragyogtatja a szemeit, énekel, csujogat – a legény meg szép szilajon figurázik. Aztán lehajol, ujjbegyével lágyan – épp a váltás szépsége páratlan, ahogy a szilaj csizmaverésből átvált –, finoman megérinti, mintha csak egy porszemet törölne le a csizmaorráról – annak hegyét. Netán a földet. Leheletfinoman a padlót. Aztán pörgetni kezdi újra a lányt, fél kézzel, két kézzel, majd

újra párrá fonódnak össze és összefonódva, hol felgyorsulva, hol lassúdadon, a férfi keze a lány tomporán elpihelve, a lány karjai a férfi nyakán összefonódva, átölelve – táncolnak. Táncolnak lassan, méltósággal, öregesen vagy vad fiataltságtól tüzesen, szilajon, s az ezernyi szín hullámszik, lüktet, pompázik, káprázatos özönnel hirdeti minden, hogy magyar. MAGYAR! Annyira elbambult, hogy Eszter rá is kellett szóljon. – Mi van? Mi történt veled? Úgy állsz itt, mint ha itt sem volnál! És nem volt ott. Ott álltak mindössze heten, Bécsben, választott életükben, a saját esküvőjén, s ráadásul egy németül beszélő anyakönyvezető előtt. Aki beszélhetett volna akár törökül is, mert nem is figyelt rá, számára nem éltek, nem élt a mondat meghittsége. Üresen kongtak a szavak. Igen, rajtuk s az eskető hölgyön kívül mindössze öten álltak. Bence s a felesége, Edina és a vőlegénye és Eszter fiútestvére, Péter. Más senki. Persze könnyű volt Eszternek boldognak lenni, mert ha az anyja büszkeségében nem is, de békülő szándéka jelzéseként elküldte Eszter öccsét. Ott volt, és csillogott a szeme, ragyogott az arca, és büszke volt, valahányszor csak a nővére nézett. Selymesen, csak néha felsejlő szóke bajuszkája, ahányszor elmosolyodott, mosolyára ritkult vagy sötétlett.

Mögötte, mellette az övéi közül nem állt senki.

Igen, még az esküvőjén is végig csak az otthoniak hiánya járt az eszében. Nem akarta elárulni, nem akart megbántani senkit se, de ott és akkor nem jelentettek semmit neki az eskető nő szavai. Igaz, talán az anyakönyvezetőnek sem sokat az ők jelenlétük. A nő ízig-vérig, sejtjeinek utolsó morzsájáig osztráknémet volt, s olyan fakír, rezzenéstelen, kiismerhetetlen arccal s monoton száraz szavakkal esketett, amely mögül hiányzott minden élő emberi érzelem. Majd csak a templomi esküvő alatt egyenesítette ki a derekát a fiatal pap, Boldizsár Árpád beszéde során, amikor kimondhatta magyarul, amit odahaza százszor is hallott: – Isten engem úgy segítjen!

